

Terugmeldingen uit het Gooi X

Deze rubriek is dit maal gewijd aan twee soorten. Van het Waterhoen worden vangsten en terugmeldingen gegeven over de laatste 10 jaar. Van de Kokmeeuw worden de resultaten meegedeeld van de vangsten in de periode maart-juli 1978. De gegevens zijn afkomstig van K. Visser en ondergetekende.

Waterhoen

De Vogelwerkgroep houdt zich al enkele jaren bezig met de winter-verspreiding van deze soort en het leek interessant eens na te gaan wat het ringonderzoek aan deze soort in het Gooi heeft opgeleverd. Sinds 1969 werden 350 Waterhoentjes - voornamelijk in inloopkooien - in het Gooi geringd, waarvan het merendeel door dhr. K. Visser. De vangsten werden voornamelijk gedaan bij de haven van Huizen (198 ex.), 's-Graveland en Kortenhoeve (113) en in en bij het Laarder Wasmeer (30).

De vogels werden in de volgende maanden geringd:

maand	-	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	feb.	mrt.	april
aantal	-	3	6	24	228	58	25	4	2

In totaal werden tot nu toe 9 vogels teruggemeld waarvan het merendeel in de jaren 1969 - 1974 was geringd (8= 4.3% van 184 geringde ex.):

	<u>nummer</u>	<u>ringdatum</u>	<u>plaats</u>	<u>vinddatum</u>	<u>plaats</u>
a)	4045385	7 dec. 1969	Huizen	13 jan. 1970	Saane-St-Just, <u>Frankrijk</u>
b)	5067440	20 dec. 1973	"	11 jan. 1976	Wernhout (N.B.)
c)	5057253	21 dec. 1971	"	26 feb. 1972	Huizen
d)	5117285	21 dec. 1977	Kortenhoeve	9 jan. 1979	Kortenhoeve
e)	5057274	12 jan. 1972	Laarder Wasmeer	1 jan. 1978	bij Laarder Wasmeer
f)	5050245	7 feb. 1972	Huizen	28 jan. 1973	Huizen
g)	5057294	26 mrt. 1972	Laarder Wasmeer	4 nov. 1973	Hilversumse Meent
h)	5067424	9 dec. 1973	Huizen	18 mei 1974	Gooimeerdijk, Z.Flevoland
i)	5050242	2 feb. 1972	"	11 aug. 1972	Sleeswijk-Holst. <u>Duitsland</u>
j)	5034956	23 feb. 1970	"	13 apr. 1970	Sjaelland, <u>Denemarken</u>

Wat kunnen we hier nu uit leren. Niet veel, omdat het maar weinig terugmeldingen zijn; hoogstens kan er een theorie aan verbonden worden. De Waterhoentjes die 's winters (d.w.z. december - januari) in 't Gooi vertoeven, zijn hoofdzakelijk broedvogels uit het Gooi zelf. In februari vindt al doortrek plaats van vogels die ten zuiden of ten westen van ons land hebben overwinterd en op weg zijn naar noordelijker broedplaatsen. Dit baseer ik op het feit dat van de 286 exemplaren die in december - januari werden geringd niet één uit noordelijker/oostelijker streken werd teruggemeld maar wel twee (i,j) van de luttelste 25 in februari geringde vogels.

Jammer is dat van de in december - januari geringde exemplaren slechts één in het broedseizoen werd teruggemeld (nog wel door mijzelf gevonden!); dit betrof een verkeersslachtoffer op de Gooimeerdijk van Zuidelijk Flevoland. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat vogels die zich niet verplaatsen minder risico lopen om op onnatuurlijke wijze te verongelukken. Het is "dankzij" deze doodsoorzaken (b.v. door het verkeer, hoogspanningsleidingen, jacht) dat we af en toe een terugmelding krijgen.

Hoe zouden we deze "theorie" verder kunnen onderzoeken. Het beste is waarschijnlijk door meer Waterhoentjes in november, februari en maart te ringen. Als bovenstaand idee juist is, moeten uit deze maanden naar verhouding meer terugmeldingen uit noordelijker/oostelijker streken komen dan uit december/januari.

Een mooie bevestiging van doortrek in november is de volgende waarneming van een Waterhoentje met een Zweedse ring in november:

Stockholm	20 nov. 1976	Malmö, Zuid-Zweden (als 1e jaars)
9500680	4 nov. 1978	Bussum Zuid (E.O.)

Kokmeeuw

Deze soort wordt behalve in broedkolonies (jongen) vrijwel uitsluitend 's winters geringd. Wie schetst onze verbazing toen vorig jaar bleek dat ze in het voorjaar en de zomer ook in behoorlijke aantallen gevangen kunnen worden. Het wil vooral goed lukken als hun natuurlijke voedsel (o.a. wormen in weilanden) schaars is: niet alleen 's winters bij koude en sneeuw, maar in het voorjaar en bij droog weer in de zomer. Vermoedelijk speelt ook de behoefte aan voedsel voor de opgroeiende jongen een belangrijke rol.

De vangsten werden gedaan op de rioolwaterzuiveringsinstallaties West en Oost, Hilversum (verder "West" en "Oost" genoemd) door resp. K. Visser en ondergetekende. "West" is gelegen bij de Kerkelanden en "Oost" bij het Laarder Wasmeer. De vangsten zijn in de volgende tabel weergegeven (dit overzicht betreft alleen de periode maart - juli 1978:

maand:	maart	april	mei	juni	juli	totaal
plaats: West	131	390	143	216	313	1193
Oost	73	237	32	212	113	667
leeftijd ¹): 1 kj.	-	-	-	3	316	
2 kj.	54	168	46	55	26	
>2 kj.	150	459	129	370	84	

¹) kj. = kalenderjaar; 1 kj. betekent in dit geval: geboren in 1978;
2 kj. geboren in 1977; >2 kj. geboren in 1976 of eerder.

In totaal werden 1860 Kokmeeuwen gevangen; het aandeel van de verschillende leeftijdscategorieën wisselt van maand tot maand. Het aardige van deze vangsten is dat er nogal wat vogels tussen zaten die al een ring droegen: 632 !

Van deze Kokmeeuwen waren er 7 als oude (c.q. vliegvlugge, volgroeide) vogels geringd. Het betroffen ringen uit België (5x), Nederland en Zwitserland. De laatste is opvallend omdat "onze" Kokmeeuwen weinig in Zwitserland komen. Gezien de vangstdatum midden in het broedseizoen, moet het wel een Nederlandse broedvogel betreffen:

Sempach	24 oktober 1970	Oberkirch (Luzern)	<u>Zwitserland</u> (1 kj.)
K 4.478	10 juni 1978	West	

De rest van de geringde exemplaren valt in drie leeftijds-groepen uiteen:

a) jonge vogels in 1978 geboren:

Moskwa	29 mei	1978	Riga, <u>Letland</u> als nestjong
E 926.554	27 juli	1978	West

Een "vlotte" meeuw; een terugmelding in augustus sluit hier mooi bij aan:

Mahalu	25 juni	1978	Ikla (Parnu) <u>Estland</u> als nestjong
U 174.545	2 aug.	1978	West

b) vogels in hun 2e kalenderjaar (dwz. in 1977 geboren):

Kokmeeuwen van deze leeftijd broeden meestal nog niet; dat doen ze pas een jaar later. Ze hebben dan niet zo'n haast om naar hun broedgebied terug te keren. In april ringen we vogels in hun 2e kalenderjaar uit Rusland en Polen, terwijl geen oudere vogels uit deze streken werden gevangen: die zijn kennelijk al eerder vertrokken:

Gdansk	22 juni	1977	Zolwiniec, <u>Polen</u> als nestjong
FB 17.845	11 april	1978	West
Moskwa	11 juni	1977	Engune Meer, <u>Letland</u> nestjong
E 850.833	17 april	1978	Oost

(verder nog een Russische vogel waarvan de ringgegevens nog niet binnen zijn en een vogel die in 1977 als nestjong in Ankeveense Plassen was geringd).

c) vogels ouder dan 2e kalenderjaar (vòòr 1977 geboren):

Het merendeel betreft waarschijnlijk broedvogels uit 't Gooi en omgeving; dit is het meest zeker voor de vogels die in mei en juni werden gevangen (= broedseizoen). Van de 1192 Kokmeeuwen in deze leeftijds-klasse droegen er 50 een ring: dat is 4,2 % of te wel één op de 24. Waar werden ze geringd ? In de volgende kolonies:

Hilversums Wasmeer	37	Laarder Wasmeer	1	
Vinkeveense Plassen	4	Zuidelijk Flevoland	1	
Ankeveense	"	2	Botshol (bij Abcoude)	1
Leersumse	"	2	Wormer (Jisperveld)	1
			Nijeberkoop (Friesland)	1

Het is bekend dat Kokmeeuwen meestal terugkeren naar de geboortekolonie, om te gaan broeden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er heel wat Kokmeeuwen die geringd waren in het Hilversums Wasmeer, werden gevangen.

In welke jaren werden ze geringd ? Hieruit kunnen we een idee krijgen van hun leeftijd:

jaar van ringen	1959	'62	'63	'64	'65	'66	'67	'68	'69
leeftijd +	19	16	15	14	13	12	11	10	9
aantal	1	1	1	1	1	4	1	3	3
	1970	'71	'72	'73	'74	'75	'76		
	8	7	6	5	4	3	2		
	2	2	3	6	8	8	5		

De meeste Kokmeeuwen zijn niet ouder dan 15 jaar. Een vogel van bijna 19 jaar in 1959 door J. Taapken in het Hilversums Wasmeer geringd, was echter wel een verrassing. Deze vogel heeft de kolonie dus bijna vanaf het begin meegemaakt ! Dit voorjaar is overigens nog een vogel uit 1959 gevangen dus een vogel van bijna 20 jaar. Mogelijk bereiken wel meer Kokmeeuwen deze leeftijd, maar komen we dat niet aan de weet, doordat ze hun ringen verliezen door slijtage of onleesbaar worden door slijtage.

Merkwaardigerwijs werden Kokmeeuwen van 8 jaar en ouder (geringd vóór 1971) vrijwel alleen op West gevangen. Van de 16 geringde, adulte Kokmeeuwen die op Oost werden teruggevangen waren er slechts twee van 8 jaar (geen enkele ouder dan 8 jaar) maar op West waren dat er 16 van de 34.

De beste verklaring is voornamelijk bezocht wordt door Kokmeeuwen uit het Hilversums en Laarder Wasmeer, die bestaan uit relatief jonge vogels. In het Laarder Wasmeer is weliswaar geen echte kolonie, maar wel verblijven er in het broedseizoen Kokmeeuwen die enige binding met het terrein hebben. De kolonie in het Hilversums Wasmeer is sinds 1975 gedecimeerd (Korhaan 12 (3):66) en het is waarschijnlijk dat de huidige kolonie uit relatief jonge vogels bestaat. De hoofdmacht is waarschijnlijk naar elders vertrokken. Voor de hand liggen de Ankeveense en Loosdrechtse Plassen gezien de recente toename in deze gebieden; de kans dat deze vogels op West worden gevangen is veel groter (dichterbij !) dan op Oost.

Eduard Osieck

